

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 4 maj 2016

Mål nr

Ö 1121-15

KLAGANDE

Dödsboet efter Anna Dahlbäck

Ombud: Advokat MB

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Ersättning till målsägandebiträde

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2015-02-02 i mål Ö 612-15

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet samt yrkandet om ersättning enligt lagen om målsägandebiträde för arbete i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Dödsboet efter Anna Dahlbäck har yrkat fullt bifall till Anna Dahlbäcks ersättningsyrkande i tingsrätten.

Justitiekanslern har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Dödsboet har yrkat ersättning enligt lagen om målsägandebiträde för arbete i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Sedan åklagaren inlett förundersökning rörande viss brottslighet och anmält till tingsrätten att det fanns anledning att förordna ett målsägandebiträde utsågs advokaten Anna Dahlbäck till sådant biträde.
2. Åklagaren beslutade sedermera att lägga ned förundersökningen och underrättade tingsrätten om nedlägningsbeslutet. Målsäganden begärde överprövning av beslutet hos högre åklagare och Anna Dahlbäck bistod målsäganden med denna begäran. Överprövningen medförde inte någon ändring av beslutet att lägga ned förundersökningen.

3. Anna Dahlbäck begärde ersättning för uppdraget som målsägandebiträde och angav att fyra timmar av ersättningen för arbete avsåg biträde till målsäganden med anledning av överprövningen. Tingsrätten skrev av målet från fortsatt handläggning och tillerkände Anna Dahlbäck ersättning. Hon tillerkändes emellertid inte ersättning för arbetet med anledning av överprövningen.

4. Anna Dahlbäck överklagade tingsrättens beslut och yrkade att hon skulle tillerkännas full ersättning för uppdraget. Hovrätten har avslagit överklagandet. Efter överklagandet till Högsta domstolen har Anna Dahlbäck avlidit och dödsboet övertagit talan här.

Frågan i målet

5. Målet i Högsta domstolen gäller om det ingår i ett målsägandebiträdes uppgifter att bistå målsäganden vid överprövning av ett åklagarbeslut om förundersökning eller åtal.

Överprövning av åklagarbeslut

6. Ett beslut av en åklagare att inte inleda eller återuppta en förundersökning eller att lägga ned en förundersökning kan överprövas av en överordnad åklagare. Detsamma gäller beslut om åtalsunderlåtelse och beslut att inte väcka åtal eller att lägga ned åtal. Målsäganden har möjlighet att begära en sådan prövning.

7. Överprövningsförfarandet är inte författningsreglerat utan har sin rättsliga grund främst i bestämmelsen i 7 kap. 5 § rättegångsbalken om att överordnade åklagare kan överta lägre åklagares uppgifter. Riksåklagaren har utfärdat riktlinjer för överprövningsförfarandet (RÅR 2013:1).

Omfattningen av ett uppdrag som målsägandebiträde

8. Under vissa i paragrafen närmare angivna förutsättningar ska ett målsägandebiträde enligt 1 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde förordnas när en förundersökning har inletts eller återupptagits. Av andra stycket framgår att ett målsägandebiträde kan förordnas även i högre rätt, om åklagaren eller den tilltalade har överklagat domen i ansvarsdelen.
9. I 2 § lagen om målsägandebiträde anges att biträde inte får förordnas sedan åklagaren har beslutat att allmänt åtal inte ska väckas eller att sådant åtal ska läggas ned.
10. Målsägandebiträdets uppgifter är enligt 3 § lagen om målsägandebiträde att ta till vara målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp. Biträdet ska vidare bistå målsäganden med att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet.
11. I förarbetena till lagen om målsägandebiträde behandlades frågan om det borde ingå i uppgifterna att biträda målsäganden när han eller hon för en egen talan om ansvar för brott, exempelvis efter det att åklagaren har beslutat att lägga ned ett åtal. Departementschefen uttalade i det sammanhanget att det inte fanns skäl att låta detta ingå i bitrådets uppgifter. Det skulle fortfarande i första hand vara det offentliga rättsväsendets uppgift att se till att brott av aktuellt slag blir utredda och uppklarade. Det fanns däremot anledning att se annorlunda på situationen när målsäganden biträder ett allmänt åtal, eftersom det då är fråga om en processhandling som är subsidiär i förhållande till åklagarens talan och medför begränsade befogenheter av självständig art. Om man från målsägandebiträdets behörighet skulle undanta de handlingsmöjligheter som målsäganden får genom att biträda åtalet skulle praktiska komplikationer uppstå när det gäller att skilja ut vad som skulle vara ett tillåtet

agerande. Målsäganden kunde vidare genom att ge fullmakt åt biträdet under rättegången uppnå full behörighet för honom eller henne att företräda målsäganden ifråga om biträdandet av åtalet. Departementschefen ansåg därför att målsägandebiträdets behörighet närmast av praktiska skäl även borde omfatta fall där målsäganden biträder ett åtal. (Se prop. 1987/88:107 s. 24 f.)

12. Av beskrivningen av bitrådets uppgifter i 3 § lagen om målsägandebitråde framgår att uppdraget – utöver det mer generella biträde som ska lämnas enligt första stycket – särskilt tar sikte på att biträda målsäganden när det gäller skadestandsfrågor. Även om ett målsägandebitråde kan bistå en målsägande som biträder ett allmänt åtal, framgår av förarbetena att avsikten med lagstiftningen har varit att det inte ska ingå i uppgifterna att lämna biträde till målsäganden när han eller hon självständigt för talan avseende ansvar för brott. Detta får stöd av 1 § andra stycket som motsatsvis innebär att ett målsägandebitråde inte kan förordnas i högre rätt, om det endast är målsäganden som har överklagat en dom i ansvarsdelen. Genom rättsfallet NJA 1999 s. 781 har vidare klarlagts att det inte ingår i målsägandebiträdets uppgifter att biträda målsäganden med ett överklagande av en dom i ansvarsdelen.

13. I linje med detta synsätt kan det inte heller anses ingå i målsägandebiträdets uppgifter att biträda målsäganden vid överprövning av en åklagares beslut om förundersökning eller åtal (se p. 6).

Bedömningen i detta fall

14. Det ingick inte i Anna Dahlbäcks uppgifter som målsägandebitråde att biträda målsäganden vid överprövning av beslutet att lägga ned förundersökningen. Tingsrättens beslut att inte tillerkänna henne ersättning för det arbete som var förenat med överprövningen var därför riktigt. Överklagandet ska avslås.

15. Dödsboet har yrkat ersättning av allmänna medel för arbetet med överklagandet i Högsta domstolen. Yrkandet ska avslås redan på den grunden att en egen talan om ersättning inte omfattas av ett målsägandebiträdes uppgifter (se NJA 2010 s. 490 p. 12).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Johnny Herre,
Lars Edlund, Anders Eka (referent) och Sten Andersson
Föredragande justitiesekreterare: Anna Tikkanen